

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ У СУБОТИЦИ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовео комисију:
Наставно-научно веће Економског факултета у Суботици, Универзитет у Новом Саду, дана 31. 01.2019. године.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
<p>1. др Емилија Бекер Пуцар, ванредни професор, Општа економска теорија и политика, 09.02.2017. године, Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду - председник;</p> <p>2. др Станислав Зекић, редовни професор, Агроекономија, 12.07.2018. године, Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду - ментор, и</p> <p>3. др Катарина Ђурић, ванредни професор, Економија, 23.06.2016. године, Пољопривредни факултет у Новом Саду, Универзитет у Новом Саду - члан.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме:
Бојан (Ивица) Матковски
2. Датум рођења, општина, држава:
28.8.1989. године, Врбас, Република Србија.
3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив:
Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду, Аграрна економија и агробизнис, Мастер економиста.
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:
Уписан на докторске студије на Економском факултету у Суботици, Универзитет у Новом Саду 2013. године, студијски програм: Економија, модул: Аграрна економија и агробизнис.
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:
-
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
-
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА ТРГОВИНЕ И ИНТЕНЗИФИКАЦИЈА РАЗМЕНЕ ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХРАМБЕНИХ ПРОИЗВОДА ЗЕМАЉА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.
Докторска дисертација кандидата Бојана Матковског написана је на 200 страница и структурирана кроз увод, 7 поглавља, закључна разматрања и преглед коришћене литературе. Испред основног текста, докторска дисертација садржи насловну страну, кључну документацијску информацију (образак 5а) на српском и енглеском језику, детаљан садржај, као и индекс графикона, табела и слика. На крају текста дати су прилози и индекс скраћеница. Дисертација садржи 38 графикона, 43 табеле, 4 слике и 149 извора литературе. Дисертација је у потпуности урађена у складу са важећим

универзитетским стандардима.

Садржај докторске дисертације обухвата следећа основна поглавља:

Уводна разматрања

1. Интеграциони процеси у земљама Западног Балкана
2. Преглед владајућих ставова у литератури
3. Трансформација аграрног сектора у земљама Западног Балкана
4. Производња и цене пољопривредно-прехрамбених производа и прехрамбена сигурност у земљама Западног Балкана
5. Спољнотрговинска размена пољопривредно-прехрамбених производа земаља Западног Балкана
6. Емпиријски резултати утицаја либерализације трговине пољопривредно-прехрамбених производа на трговинске токове у земљама Западног Балкана
7. Компаративне предности и специјализација пољопривредно-прехрамбених производа у земљама Западног Балкана

Закључна разматрања

Литература

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Уводна разматрања

У уводном делу кандидат поставља коректан методолошки оквир истраживања у којем дефинише предмет, циљ и хипотезе истраживања, наводи методе коришћене у раду и изворе статистичке грађе. Такође, презентован је програм истраживања у циљу тестирања постављених хипотеза и дат је кратак опис садржаја докторске дисертације кроз поједина поглавља.

Овај део рада се позитивно оцењује.

1. Интеграциони процеси у земљама Западног Балкана

У првом поглављу дат је теоријски приказ интеграционих процеса у земљама Западног Балкана који су кључни за предмет истраживања, тј. елаборирана је интеграција ових земаља у Европску унију и Светску трговинску организацију, као и регионално повезивање остварено ЦЕФТА споразумом. Посебно је истакнут значај сваке од поменутих интеграција, а сагледана је и динамика интеграција појединих земаља Западног Балкана која је важна за економетријско истраживање, као и за детерминисање самих ефеката либерализације.

Овај део рада се позитивно оцењује.

2. Преглед владајућих ставова у литератури

После теоријског приступа проблему истраживања у другом поглављу кандидат систематично наводи теоријске импликације ефеката либерализације на спољнотрговинску размену пољопривредно-прехрамбених производа у земљама Западног Балкана. Преглед владајућих ставова обухвата досадашња истраживања ефеката либерализације у земљама Западног Балкана употребом гравитационог модела, али и истраживања у домену производних и спољнотрговинских перформанси, као и нивоа компаративних предности пољопривредно-прехрамбених производа. Из датог прегледа уочава се да је кандидат детаљно упознат са истраживањима спроведеним у овој области, те да је правилно идентификовао до сада недовољно обрађена питања и узео их за предмет свог истраживања. Веома детаљан преглед литературе, дат у овом поглављу, омогућава да се уочи недостатак научно-истраживачких радова дате проблематике у земљама Западног Балкана.

Овај део рада се позитивно оцењује.

3. Трансформација аграрног сектора у земљама Западног Балкана

У трећем поглављу кандидат је после уводног разматрања места и значаја пољопривреде у укупној привреди анализирао трансформацију пољопривреде и реформе пољопривредних политика земаља Западног Балкана. Реформе пољопривредних политика појединих земаља Западног Балкана су сажето елабориране по појединим сегментима релевантним за реформски процес, а у овом делу рада посебно су обрађени улога, допринос и инструменти подршке у оквиру Заједничке пољопривредне политике Европске уније, те је сагледано прилагођавање пољопривредне политике земаља Западног Балкана мерама и механизмима у Европској унији. У овом делу кандидат је демонстрирао солидну теоријску подлогу неопходну за истраживања оваквог карактера.

Овај део рада се позитивно оцењује.

4. Производња и цене пољопривредно-прехрамбених производа и прехрамбена сигурност у земљама Западног Балкана

Производне перформансе кандидат је детерминисао путем динамике производње пољопривредно-прехрамбених производа, као и нивоа и динамике парцијалних продуктивности пољопривреде - продуктивности рада и продуктивности земљишта. Производне перформансе кандидат је

анализирао и са аспекта ресурсне снабдевености, с обзиром на то да она значајно опредељује сам ниво парцијалних продуктивности пољопривреде. Емпиријско истраживање производних перформанси пољопривреде извршено је са доследном квантитативном компаративном анализом између земаља Западног Балкана и Европске уније, а уочава се значајно заостајање у производним перформансама пољопривреде земаља Западног Балкана у односу на земље ЕУ. Кандидат је у оквиру овог поглавља сагледао и основне тенденције у ценама пољопривредно-прехранбених производа у периоду међународних економских интеграционих процеса и либерализације трговине, те детерминисао нивое прехранбене сигурности у земљама Западног Балкана. Истакнуто је да, иако земље Западног Балкана немају проблема са прехранбеном сигурношћу, сам ниво прехранбене сигурности је на нижем нивоу него у земљама Европске уније. Поглавље је концизно структурирано са разматрањем свих референтних подручја у оквиру производних перформанси анализираних сектора, тенденција цена под утицајем либерализационих процеса и сагледавања аспекта прехранбене сигурности, а додатни квалитет емпиријској анализи даје компарација са земљама ЕУ која обухвата све сегменте у овом делу.

Овај део рада се позитивно оцењује.

5. Спољнотрговинска размена пољопривредно-прехранбених производа земаља Западног Балкана

У петом поглављу, кроз квантитативну и квалитативну анализу тенденција у спољнотрговинској размени пољопривредно-прехранбених производа и спољнотрговинске политике у земљама Западног Балкана, кандидат је поставио темеље за анализу у наредна два поглавља која представљају централни део истраживања докторске дисертације и имају задатак да одговоре на круцијална питања постављена у предмету истраживања. У овом делу истраживања кандидат анализира регионалну и робну структуру извоза и увоза пољопривредно-прехранбених производа, те истиче значајну интензификацију спољнотрговинске размене у анализираном периоду. Анализа географске алокације спољнотрговинске размене пољопривредно-прехранбених производа земаља Западног Балкана показала је колики је значај појединих тржишта у спољнотрговинској размени, док су анализом робне структуре идентификоване групе производа којима се највише тргује. Као посебан сегмент овог дела извршена је анализа извозних перформанси, односно сагледана је вредност извоза по запосленом у пољопривреди и хектару пољопривредне површине уз компаративну анализу земаља Западног Балкана са земљама Европске уније. У овом поглављу обухваћена је и анализа нивоа и динамике спољнотрговинског биланса размене пољопривредно-прехранбених производа, и то како за укупну размену, тако и за главне спољнотрговинске partnere.

Овај део рада се позитивно оцењује.

6. Емпиријски резултати утицаја либерализације трговине пољопривредно-прехранбених производа на трговинске токове у земљама Западног Балкана

Економетријска оцена гравитационог модела употребом података панела даје одговор на главна питања која су постављена у предмету истраживања, односно сагледава допринос стварања зоне слободне трговине земаља Западног Балкана са земљама ЕУ и ЦЕФТА споразума на спољнотрговинску размену пољопривредно-прехранбених производа. У овом делу рада је детаљно и јасно описана методологија економетријског истраживања, а одабране методе су савремене и адекватне за реализацију постављеног циља истраживања. Кандидат је извршио оцену две форме гравитационог модела за сваку земљу Западног Балкана засебно, али и за читав регион, чиме су се стекли услови за компаративну анализу, те истакао да је ЦЕФТА споразум имао јачи утицај на интензификацију размене пољопривредно-прехранбених производа у већини земаља Западног Балкана било да је реч о извозу или о укупној спољнотрговинској размени овим производима. Моделом су поред ефеката преференцијалних трговинских споразума јасно истакнути и ефекти понуде и тражње који су апроксимирани путем бруто домаћег производа и бруто домаћег производа по глави становника земље извознице, односно увознице, али и ефекти осталих фактора који су релевантни за интензитет спољнотрговинске размене, као што су раздаљина између земаља или заједничка граница која по правилу подразумева већи обим трговине између земаља.

Овај део рада се позитивно оцењује.

7. Компаративне предности и специјализација пољопривредно-прехранбених производа у земљама Западног Балкана

Овај део докторске дисертације односи се на анализу нивоа откривених компаративних предности пољопривредно-прехранбених производа на међународном тржишту, те је у том циљу кандидат сагледао секторе, одсеке и поједине робне групе у оквиру пољопривредно-прехранбених производа, те детерминисао ниво компаративних предности на међународном тржишту, као и на тржишту земаља Европске уније и ЦЕФТА споразума. Поред нивоа компаративних предности, кандидат је сагледао и утицај различитих детерминанти које утичу на обликовање компаративних предности, те

методолошки адекватно извршио креирање и оцену модела. Посебно је сагледан и ниво интеграције тржишта пољопривредно-прехрамбених производа земаља Западног Балкана кроз детерминисање значаја интра-индустријске размене одређеног сектора, одсека и робне групе.

Овај део рада се позитивно оцењује.

Закључна разматрања

У оквиру закључних разматрања кандидат је интерпретирао резултате истраживања, те указао на потврђивање постављених хипотеза. Такође, у закључцима се истичу главне неуралгичне последице либерализације на спољнотрговинску размену пољопривредно-прехрамбеним производима у земљама Западног Балкана, а предлажу се и одређена решења за идентификоване проблеме. Резултати истраживања и изведени закључци докторске дисертације јасно су и концизно представљени.

Овај део рада се позитивно оцењује.

Литература

Списак коришћене литературе садржи 149 извора релевантних иностраних и домаћих аутора из области дефинисаног предмета истраживања, тј. у највећој мери се односи на питања производних перформанси пољопривреде земаља Западног Балкана, као и ефеката либерализације настале због европског и регионалног повезивања ових земаља. Значајан део референци се односи и на економетријске моделе који су коришћени у раду. Коришћени извори су исправно цитирани у оквиру основног текста и једнообразно форматирани у списку коришћене литературе, а претежно су новијег датума. Коришћена литература се претежно односи на научне радове објављене у међународним и домаћим часописима, научне радове објављене на међународним конференцијама, као и на монографије.

Овај део рада се позитивно оцењује.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01. јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

ISI листа

1. **Matkovski B.**, Zekić S., Savić M., Radovanov B. (2018). Trade of agri-food products in the EU enlargement process: Evidence from the Southeastern Europe. *Agricultural Economics - Zemedelska ekonomika*, 64(8), 357-366. ISSN: 0139-570X (Print) 1805-9295 (Online), DOI: 10.17221/134/2017-AGRICECON, M23
2. **Matkovski B.**, Radovanov B., Zekić S. (2018). The effects of foreign liberalization on trade of agri-food products in the Southeastern Europe. *Journal of Economics - Ekonomicky casopis*, 66(9), 945-966. ISSN: 0013-3035, M23
3. **Matkovski B.**, Lovre K., Zekic S. (2017). The foreign trade liberalization and export of agri-food products of Serbia. *Agricultural Economics - Zemedelska ekonomika*, 63(7), 331-345. ISSN: 0139-570X (Print) 1805-9295 (Online), DOI: 10.17221/345/2015-AGRICECON, M23
4. Zekić S., **Matkovski B.**, Đokić D., Kleut Ž. (2016). Competitiveness of tobacco and tobacco products: the case of Serbia. *Custos e agronegocio*, 12(2), 191-211. ISSN: 1808-2882, M23

Остали радови

5. **Matkovski B.**, Zekić S. (2018). Potentials of foreign trade of meat and meat products of Serbia on the international market. In J. Subić, B. Kuzman, A. Vasile (Ed.), *Sustainable agriculture and rural development in terms of the Republic of Serbia strategic goals realization within the Danube region – support programs for the improvement of agricultural and rural development* (pp. 71-86). Belgrade: Institute of Agricultural Economics. ISBN: 978-86-6269-061-6, M33
6. **Матковски Б.**, Ерцег В., Токић Д., Клеут Ж. (2018). Потенцијали извоза јагодастог воћа из Србије. *Агроэкономика*, 47(78), 13-22. ISSN: 0350-5928 (print), 2335-0776 (on line), M52
7. **Matkovski B.**, Erceg V., Kleut Ž., Đokić D. (2018). Export competitiveness of raspberry of the Republic of Serbia. *VIII International Symposium Engineering Management and Competitiveness 2018* (pp. 193-198). Zrenjanin: University of Novi Sad, Tehnical faculty Mihajlo Pupin. ISBN: 978-86-7672-307-2, M33
8. **Matkovski B.**, Jeremić M., Đokić D., Kleut Ž. (2017). Competitiveness of Serbian meat and meat

- preparations on the international market. *VII International Symposium Engineering Management and Competitiveness 2017* (pp. 200-205). Zrenjanin: University of Novi Sad, Tehnical faculty Mihajlo Pupin. ISBN: 978-86-7672-301-0, M33
9. **Матковски Б.**, Скоко М. (2017). Анализа спољнотрговинске размене воћа и поврћа у Републици Србији. *Агроекономика*, 46(74), 11-20. ISSN: 0350-5928 (print), 2335-0776 (on line), M51
  10. Birovljev J., Đokić D., **Matkovski B.**, Kleut Ž. (2017). Economic Performances of Agriculture of CEFTA and Former CEFTA Countries. *Economics of Agriculture*, 64(4), 1413-1424. ISSN: 0352-3462, M24
  11. Зекић С., **Матковски Б.**, Клеут Ж. (2016). ИПАРД фондови у функцији развоја руралних подручја Републике Србије. *Економски хоризонти*, 18(2), 169-180. ISSN: 1450-863X, DOI: 10.5937/ekonhor1602169Z, M51
  12. **Matkovski B.**, Đokić D., Zekić S. (2016). Export performances of agricultural sector of the Western Balkan countries. In D. Tomić, K. Lovre, J. Subić, M. Ševarlić (Ed.), *152nd EAAE Seminar – Emerging technologies and the development of agriculture* (pp. 294-303). Novi Sad: Serbian Association of Agricultural Economists, Faculty of Economics in Subotica - University of Novi Sad, Institute of Agricultural Economics. ISBN: 978-86-6269-052-4, M33
  13. **Matkovski B.** (2016). Comparative advantages of agricultural products in Western Balkan countries in the process of EU integration. *VIIth International Scientific Symposium for Young Scientists, PhD Students and Students of Agriculture Colleges – Innovative researches for the future of agriculture and rural areas development – Bydgoszcz – Poland, 15-17 September 2016*. M34
  14. Зекић С., **Матковски Б.**, Клеут Ж., Ђокић Д. (2016). Утицај спољнотрговинске либерализације на компаративне предности у извозу аграрних производа Србије. У Ж. Стојановић, Н. Богданов (Ред.) *Стање и перспективе агропривреде и села у Србији* (стр. 113-128). Београд: Универзитет у Београду, Економски факултет. ISBN: 978-86-403-1510-4, M44
  15. Бировљев Ј., **Матковски Б.**, Ђетковић Б. (2015). Конкурентност пољопривредно-прехранбених производа Србије на тржишту земаља региона. *Анали Економског факултета у Суботици*, 51(33), 61-78. ISSN: 0350-2120, M51
  16. Zekić S., **Matkovski B.** (2015). Trade analysis of Serbian agri-food products. In J. Subić, B. Kuzman, A. Vasile (Ed.), *Sustainable agriculture and rural development in terms of the Republic of Serbia strategic goals realization within the Danube region - regional specificities* (pp. 464-480). Belgrade: Institute of Agricultural Economics. ISBN: 978-86-6269-046-3, M33
  17. Gajić M., **Matkovski B.**, Zekić S., Đokić D. (2015). Development performances of agriculture in the Danube region countries. *Economics of Agriculture*, 62(4), 921-936. ISSN: 0352-3462, M24
  18. Zekić S., **Matkovski B.** (2014). New CAP reform and Serbian agriculture. In D. Cvijanović, J. Subić, A. Vasile (Ed.), *Sustainable agriculture and rural development in terms of the Republic of Serbia strategic goals realization within the Danube region – rural development and (un)limited resources* (pp. 1095-1110). Belgrade: Institute of Agricultural Economics. ISBN: 978-86-8269-036-4, M33
  19. **Матковски Б.**, Клеут Ж. (2014). Интеграциони процеси и политика руралног развоја у функцији конкурентности и економске ефикасности агропривреде Србије. У Ј. Бировљев, М. Сакал (Ред.), *Стратегијски менаџмент и системи подршке одлучивању у стратегијском менаџменту - Интеграциони процеси у функцији конкурентности и економске ефикасности*, Суботица: Економски факултет у Суботици. ISBN: 978-86-7233-345-9, M33
  20. Бировљев Ј., **Матковски Б.**, Ђетковић Б. (2014). Пољопривреда и заштита животне средине Србије у функцији прилагођавања Заједничкој аграрној политици Европске уније. *Анали Економског факултета у Суботици*, 50(32), 17-29. ISSN: 0350-2120, M51
  21. Zekić S., Gajić M., **Matkovski B.** (2013). Serbian agriculture in the regional and European integrations. In D. Tomić, M. Ševarlić, K. Lovre, S. Zekić (Ed.), *135th EAAE Seminar - Challenges for the Global Agricultural Trade Regime After Doha* (pp. 369-376). Belgrade: Serbian Association of Agricultural Economists; Faculty of Economics, Subotica, University of Novi Sad. ISBN: 978-86-86087-26-3, M33

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања у докторској дисертацији су вишедимензионални и односе се на велик број ефеката либерализације тржишта у земљама Западног Балкана, настале под утицајем актуелних међународних економских интеграција. Интеграција тржишта изазвала је бројне промене у спољнотрговинској размени пољопривредно-производа у земљама Западног Балкана, а да би се боље разумели ефекти међународних интеграција, незаобилазан део истраживања у раду представља и сагледавање промена привредних система и прилагођавања тржишним привредама

развијених европских земаља. С тим у вези, разумевање промена у пољопривредним политикама земаља Западног Балкана је изузетно значајно, имајући у виду чињеницу да се реформе пољопривредних политика спроводе тако да када одређена земља постане чланица Европске уније, њена пољопривредна политика мора бити компатибилна са Заједничком пољопривредном политиком Европске уније. Резултатима компаративне анализе производних перформанси пољопривреде земаља Западног Балкана јасно је истакнуто да ове земље имају значајно слабије производне перформансе од земаља Европске уније. Највећа дискрепанца уочљива је код продуктивности рада у пољопривреди, преваходно условљеном неадекватном структуром пољопривредне производње у којој доминира релативно екстензивна биљна производња, док је удео сточарске производње, која је генератор интензивности пољопривреде, релативно низак. Резултати анализе указују и на неадекватну ресурсну структуру пољопривреде земаља Западног Балкана, условљену доминацијом пољопривредних газдинстава мале величине, а јаз у односу на земље Европске уније присутан је и код продуктивности земљишта.

С обзиром на то да су ове земље различито напредовале у процесу европских интеграција, резултатима истраживања у оквиру петог поглавља наглашене су промене у спољнотрговинској политици које су изазвале и промене у интензитету трговине, али и у регионалној и робној структури спољнотрговинске размене. У свим земљама Западног Балкана уочава се интензификација размене пољопривредно-прехранбених производа у анализираном периоду, а истакнуто је да структура извоза ових производа из земаља Западног Балкана није нарочито повољна имајући у виду чињеницу да је највећи део извоза сконцентрисан на биљне производе нижег степена прераде, док је удео производа сточарства неадекватан. Такође, истакнуто је да све земље Западног Балкана, изузев Србије, карактерише дефицит спољнотрговинске размене пољопривредно-прехранбених производа. Резултатима економетријског истраживања, спроведеним у шестом делу рада, сагледан је утицај постигнуте либерализације трговине пољопривредно-прехранбених производа на трговинске токове у земљама Западног Балкана путем оцене две различите форме гравитационог модела. Резултатима оцењених модела јасно се уочавају промене у интензитету како извоза, тако и билатералне размене, са променама у тражњи земаља увозника, а приказан је и значајан и позитиван утицај заједничке државне границе и значајан и негативан утицај раздаљине између земаља на промене у спољнотрговинским токовима. Ови резултати дају драгоцене информације о различитом утицају споразума са Европском унијом и ЦЕФТА споразума на интензификацију извоза и билатералне размене пољопривредно-прехранбених производа у различитим земљама Западног Балкана. Најзначајнији закључак овог дела истраживања истиче да је ЦЕФТА споразум имао јачи утицај на интензификацију размене пољопривредно-прехранбених производа у већини земаља Западног Балкана било да је реч о извозу или о укупној спољнотрговинској размени овим производима. Разлог овогоме је у томе што су земље Западног Балкана природни трговински партнери, пошто је већина њих била део јединственог тржишта бивше Југославије. У том контексту, истакнуте су бројне користи које се могу остварити поновном интеграцијом тржишта која је успостављена ЦЕФТА споразумом, с обзиром на то да ове земље поседују сличне нивое конкурентности, те је пласман производа у земље Западног Балкана много лакши него у земље Европске уније. Резултати анализе откривених компаративних предности указују на њихово постојање у домену пољопривредно-прехранбених производа, те истичу да је највиши ниво компаративних предности на међународном тржишту уочљив код Србије, док је ситуација најнеповољнија у Албанији. Економетријском оценом модела приказано је да највећи значај у креирању нивоа компаративних предности имају парцијалне продуктивности пољопривреде, те је истакнуто да земље са нижим нивоима продуктивности остварују и ниже нивое компаративних предности на међународном тржишту. Такође, у оквиру резултата у седмом делу рада указано је и на висок ниво интегрисаности тржишта пољопривредно-прехранбених производа земаља Западног Балкана са међународним тржиштем.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати добијени у истраживању презентовани су у докторској дисертацији у виду табела, графичких приказа и текста и детаљно су образложени. Обрада, анализа и интерпретација резултата истраживања заснована је на релевантним статистичким и економетријским методама одабраним у складу са дефинисаним предметом и циљевима истраживања. Комисија позитивно оцењује начин приказивања и тумачења резултата истраживања.

<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме</p> <p>Докторска дисертација је у потпуности написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе</p> <p>Докторска дисертација својим насловом, садржајем, постављеним проблемом и предметом истраживања, дефинисаним циљевима и хипотезама, методологијом истраживања, резултатима истраживања и начином тумачења резултата, садржи све битне елементе који се захтевају за радове оваквог карактера.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци</p> <p>Разматрајући докторску дисертацију кандидата Бојана Матковског, комисија констатује да дисертација садржи оригиналан допринос науци из следећих разлога:</p> <ul style="list-style-type: none"> • у дисертацији су јасно постављене истраживачке хипотезе чије је доказивање представљало императив истраживања; • одабрани економетријски методи имају потврду од стране великој броја респектабилних аутора који су их тестирали у сличним истраживањима; • резултати истраживања јасно указују да су интеграциони процеси у земљама Западног Балкана доминантно утицали на промене у динамици, регионалној усмерености, као и структури спољнотрговинске размене пољопривредно-прехранбених производа, чиме је потврђена главна хипотеза истраживања; • помоћне хипотезе су, такође потврђене, пошто је доказано да производне перформансе пољопривреде земаља Западног Балкана јасно заостају за земљама Европске уније, што је утицало на јаз у извозним потенцијалима ових земаља, те обликовање нивоа компаративних предности пољопривредно-прехранбених производа ових земаља на међународном тржишту; • резултати истраживања поред научног имају и практичан значај, пре свега за креаторе мера пољопривредне политике, у смислу креирања делотворније подршке пољопривредно-прехранбеном сектору која би утицала на повећање њихове конкурентности на међународном тржишту.
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања</p> <p>Дисертација нема недостатака који утичу на резултате истраживања.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p> <p>Да се докторска дисертација <i>Либерализација трговине и интензификација размене пољопривредно-прехранбених производа земаља Западног Балкана у процесу приступања Европској унији</i> прихвати, а кандидату Бојану Матковском одобри јавна одбрана рада.</p>

У Суботици,
05.02.2019. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. Проф. др Емилија Бекер Пуцар, Економски факултет у Суботици,
Универзитет у Новом Саду - председник.

2. Проф. др Станислав Зекић, Економски факултет у Суботици,
Универзитет у Новом Саду - ментор.

3. Проф. др Катарина Ђурић, Пољопривредни факултет у Новом Саду,
Универзитет у Новом Саду - члан.